

**ЭЗЭН ХОЛБОГДОГЧ НЬ ТОГТООГДООГУЙ МАЛ ХУЛГАЙЛАХ
ГЭМТ ХЭРЭГТ МАТРИЦЫН АРГААР ХИЙСЭН
ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ, ХҮРСЭН ҮР ДҮН
THE RESULTS OF ANALYZING THE CRIME OF CATTLE
THEFT WITH AN UNIDENTIFIED PERPETRATOR USING
THE MATRIX METHOD**

Эрүүгийн цагдаагийн албаны Хулгайлах
гэмт хэрэгтэй тэмцэх хэлтсийн дарга, докторант,
цагдаагийн хурандаа Н.Ууганбаяр
Mr. N.Uuganbayar, Chief of Anti-Theft Division of
Criminal Police Department, PhD student,
Police Colonel

Хураангуй: Эзэн холбогдогч нь тогтоогдоогүй мал хулгайлах гэмт хэргийн статистик судалгаанд үндэслэн матрицын аргыг ашиглан дүн шинжилгээ хийж гэмт хэргийг илрүүлэх, таслан зогсоох, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох тухай

A brief meaning: Based on the statistical study of livestock theft, where the perpetrator has not been identified, analyzing using the matrix method and determining measures to detect and stop the crime, and to take further measures

Түлхүүр үгс : Мал хулгайлах гэмт хэрэг, үйлдлийн арга, матриц, таамаглал, магадлал, бүлэг этгээд, цахим гарал үүслийн гэрчилгээ

Keywords: Cattle theft, method, matrix, prediction, probability, gang, electronic origin certificate

Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2022 оны 01 дүгээр сарын 28-ны өдрийн Б/69 дүгээр тушаалаар Эрүүгийн цагдаагийн албаны Хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх хэлтэст Мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх тасаг байгуулан тасгийн дарга 1, эрүүгийн ахлах мөрдөгч 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байна.

Улсын хэмжээнд 2022 онд мал хулгайлах 778 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 35 нэгжээр буюу 4,7 хувиар өссөн, бүртгэгдэх үедээ эзэнгүй байсан хэрэг бүртгэлтийн 778 мал хулгайлах гэмт хэргээс 414 хэргийг илрүүлж, илрүүлэлт 60.3 хувьтай өмнөх оноос 1.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй гарсан.

Монгол Улсад бүртгэгдэж буй мал хулгайлах гэмт хэргийн тоо жилээс жилд өсөж, үйлдлийн арга нь нарийн, зохион байгуулалтын шинжтэй болж байгаа өнөө үед цагдаагийн байгууллагаас гэмт хэрэгтэй тэмцэх уламжлалт арга барилаас гадна шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, онолд суурилсан олон улсын туршлага, арга, тактикаас суралцах, дэвшилтэд арга технологийн ололт амжилтыг гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажилдаа нэвтрүүлэх, нутагшуулах шаардлага гарч байна.

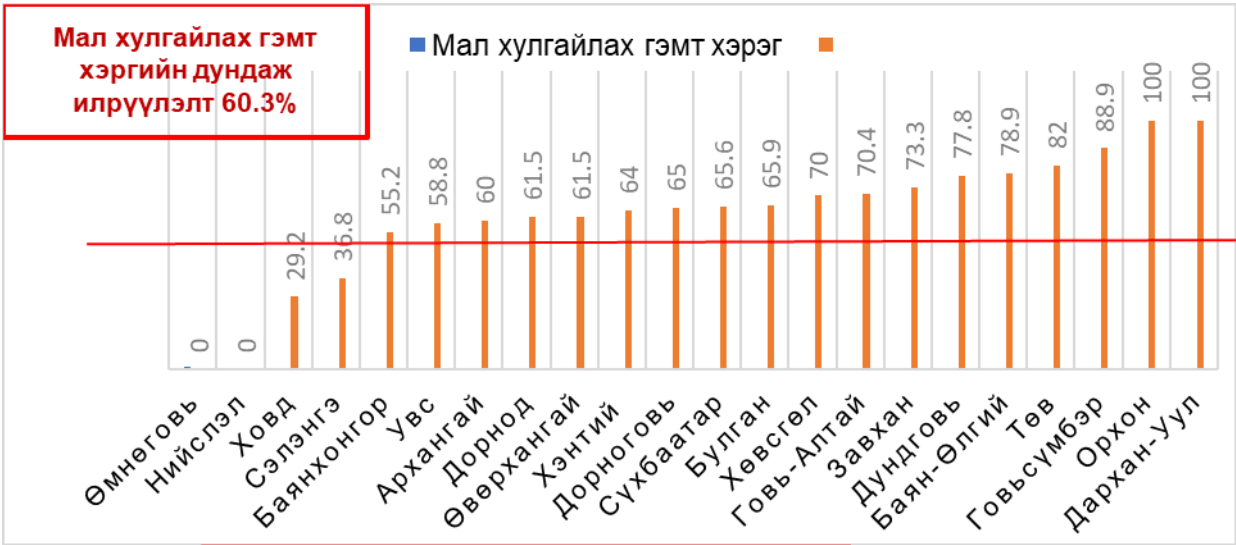
Энэхүү хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн матрицын аргыг гэмт хэрэгтэй тэмцэх түүний дотор гэмт хэрэг илрүүлэх ажиллагаанд нэвтрүүлэх боложийн талаар өөрийн байр суурийг илэрхийлэхийг зорьлоо.

Сүүлийн үед бүртгэгдэж буй гэмт хэргийн үйлдлийн аргууд нь гадаад улс орон дамжсан, бүлэг зохион байгуулалтын шинжтэй, нарийн төлөвлөдөг, их хэмжээний хохирол учруулдаг, төрийн албан тушаалтан нар хамтран оролцдог, цахим хэрэгсэл болон дэвшилтэд техник технологи ашигладаг болсонтой холбоотойгоор гэмт хэргийн ул мөрийг бэхжүүлэх, нотлох

баримт цуглуулах болон тухайн гэмт хэргийг илрүүлэхэд хүндрэл үүсэж байна. Иймд бид цаашид гэмт хэргийг илрүүлж буй арга, ажиллагаандаа шинэ санаа, иноваци нэвтрүүлэх, бусад гадаад улс орны ашиглаж буй арга, техник технологийг нэвтрүүлэх нь чухал болжээ.

Нийслэлийн хэмжээнд 2022 онд 42 мал хулгайлах гэмт хэрэг бүртгэгдэж өмнөх оноос 6 нэгжээр буюу 14.2 хувь буурч илрүүлэлт 0 хувьтай байна. Хэргийн гаралтыг дүүрэг тус бүрээр харуулбал:

Мал хулгайлах гэмт хэргийн 2022 оны илрүүлэлт:

Энэхүү статистик тоон судалгаанд дурдагдсан Нийслэлийн хэмжээнд мал хулгайлах гэмт хэргийг илрүүлэх ажил 0% тай байгаа нь анхаарал татсан. Нийслэлд оршин суудаг мал бүхий иргэдтэй дүүргүүдийн цагдаагийн байгууллагад ирүүлсэн гомдол мэдээлэл, хэрэг бүртгэлтийн хэргийг харьцуулахад;

Тус 2022 онд мал хулгайлах гэмт хэргийн шинжтэй 141 гомдол, мэдээлэл хүлээн авч /Налайх дүүрэгт-1, Багануур дүүрэгт-9, Багахангай дүүрэгт-1, Баянзүрх дүүрэгт-21, Сонгинохайрхан дүүрэгт-74, Сүхбаатар дүүрэгт-1, Хан-Уул дүүрэгт-31/ шалгаж 47 гомдол, мэдээлэлд хээг бүртгэлтийн хэрэг нээж /Сонгинохайрхан дүүрэгт – 22, Хан-Уул дүүрэгт – 19, Баянзүрх дүүрэгт – 5, Сүхбаатар дүүрэгт – 1/ 64 гомдол, мэдээллийг татгалзаж шийдвэрлэсэн байв¹.

Энэхүү 47 хэргийн түүвэр гаргаж илэрсэн ул мөр, мэдээ, мэдээлэлд түшиглэн Матрицын аргаар дүн шинжилгээ хийхэд дараах таамаглал тодорхойлогдсон.

Матрицын арга ашигласан жишээ /1-5 хүрэлт тоон илэрхийлэлээр магадлалыг тооцоолсон болно/

д/д	Таамаглал	Эд мөрийн баримт болон бусад нотлох баримт	1.Бүлэг этгээдүүд үйлдсэн	2.Тээврийн хэрэгсэл ашиглаж үйлдсэн	3.Ганцаараа үйлдсэн	4.Тууварласан	5.Хөлөөрөө алга болсон	6.Нийслэлийн зах, худалдааны төв, дэлгүүрт зарж борлуулсан	7.Нийслэлээс өөр газар нутаг руу тээвэргэдэг	8.Худалдан авдаг ченж, элч нартай холбоотой байх талтай	9.Урьд өмнө энэ төрлийн гэмт хэргээр ял шийтгүүлсэн этгээд	10. Нийслэлийн баруун дүүргүүдтэй хил залгаа аймгийн бүлэг этгээдүүд	11.Нийслэлийн зүүн дүүргүүдтэй хил залгаа аймгийн бүлэг этгээдүүд	12. Өмнө зүгийн аймгуудийн бүлэг этгээдүүд

¹ www.guide.police.gov.-file/ Статистик тайлан 2022 он мэдээ

1.	Нийт 47 хэргээс СХД-т 22, ХУД-т 19 буюу 87,2% нь нийслэлийн баруун зүгийн дүүргүүдийн нутаг хамарч байна	5	5	2	3	2	5	2	5	5	5	2	2
2.	Хэрэг үйлдэгдэж байгаа цаг хугацаагаар нь үзэхэд орой, шөнийн цагаар буюу 17-06 цагийн хооронд 55,3% нь үйлдэгдсэн	5	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5	5
3.	Гэмт хэргийн хадлагад 54 үхэр, 26 адуу, 1 ямаа өртсөн байна.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
4.	3 дүүргийн нутагт 26 хэргийн 31 үхэр, 4 адуу нь нядлагдаж гэдэс, толгой, арьс нь хэргийн газарт үлдсэн, тээврийн хэрэгслийн мөртэй	5	5	2	0	0	5	2	5	5	5	2	3
5.	2 дүүргийн нутагт 3 хэргийг үйлдэхдээ айлын хашаанаас нь хөтөлж гаргасан байдаг	5	4	5	5	0	5	5	5	5	5	2	2
6.	СХД-ийн нутагт 1 үйлдэл чөдөртэй морь хулгайлсан	5	5	5	0	0	4	5	4	5	5	3	3
		30	29	24	18	10	29	24	29	30	30	19	20

Матрицын аргын үр дүнд Нийслэлийн дүүргүүд дэх мал хулгайлах гэмт хэргийг “урьд өмнө энэ төрлийн гэмт хэргээр ял шийтгүүлж байсан, тээврийн хэрэгсэл ашиглаж шөнийн цагаар үйлддэг, гарал үүсэл бичиж өгдөг малын эмч, худалдан авч борлуулдаг ченж нартай холбоотой байж болзошгүй бүлэг этгээдүүд үйлдсэн байх магадлал илүү их нийцэж байна. Уг бүлэг нь СХД, ХУД-ийн нутаг дэвсгэрээс ихэнх хадлагаа үйлдээд байгаа нь газар зүйн байршлаараа онцлог гэж гарсан.

Шалгалтын ажиллагааг урьд өмнө тээврийн хэрэгсэл ашиглаж мал хулгайлах гэмт хэрэг үйлдэж байсан бүлэг этгээдүүд рүү чиглүүлсэний үр дүнд “Л” нарын 11 бүлэг этгээдүүд Архангай, Булган, Төв аймгийн нутаг дэвсгэрээс 2019, 2020, 2021, 2022 онуудад 40 удаагийн үйлдлээр 416 тооны бод мал хулгайлсан 1.2 тэрбум төгрөгний хохирол учруулсан хэргийг илрүүлэн шүүхэд шилжүүлээд байна.

Бүлэг этгээдүүдийг үйлдлийн арга, зохион байгуулалтыг судалж үзэхэд мал, махын цахим гарал үүслийн гэрчилгээ улсын хэмжээнд хэрэгжиж хэвшил болсон хэдий ч Нийслэл хотын зах, худалгааны төвүүдэд нийлүүлэх үеийн хяналт сул, мал, мах худалдан авч байгаа ченж нар гарал үүслийн гэрчилгээтэй, гэрчилгээгүй худалдаж авдаг, малын эмч нарыг гэрчилгээ олголт замбараагүй байгаа нь тогтоогдсон.

Хууль зүй дотоод хэргийн яамны Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөлийн 2023 оны 01 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хурлаар Нийслэлийн томоохон мал, мах худалдан орлуулдаг зах худалдааны төвүүдэд олон нийтийн цагдаа ажиллуулах саналыг хүргүүлсэний үр дүнд Цагдаагийн ерөнхий газрын Дэд бөгөөд Нийслэлийн цагдаагийн удирдах газрын даргаас мал, мах худалдан борлуулдаг 40 зах, худалдааны төвүүдэд олон нийтийн 10 цагдааг ажиллуулах зөвшөөрөл гарсан.

Ийнхүү 2023 оны 03 дугаар сарын 01-наас 40 зах худалдааны төвүүдэд хөдөө орон нутгаас бэлтгэн нийлүүлэгдэж байгаа мах, махны шилжилт хөдөлгөөн, мал эмнэлгийн цахим гэрчилгээнд хяналт тавьж, 214.556 ширхэг цахим гарал үүслийн гэрчилгээг шалгаж, мал эмнэлгийн гэрчилгээгүй мал, мах тээвэрлэсэн зөрчил гаргасан 78 иргэнд Зөрчлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 5 дах хэсэгт зааснаар 11.700.000 сая төгрөгийн торгуулийн арга хэмжээ авч 5 гэмт хэрэг илрүүлсэн байна.

Цагдаагийн ерөнхий газрын Тэргүүн дэд даргын 2023 оны 06 дугаар сарын 21-ний өдрийн А/32 дугаартай тушаалаар мал хулгайлах гэмт хэргийг байнга үйлдэж, амьдралын эх үүсвэрээ болгосон “Д” гэгч этгээдийн гэмт үйлдлийг баримтжуулан шалгаж, эрүүгийн хариуцлагад татах үүрэг бүхий 13 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг байгуулан мөрдөн шалгах ажиллагааг явуулахад “Д” нь бусад 15 этгээдийг удирдан зохион байгуулж Нийслэлийн Сонгинохайрхан, Баянзүрх дүүрэг, Дархан-Уул, Төв, Сэлэнгэ аймгуудын нутгаас 2021 оноос хойш 20 удаагийн үйлдлээр иргэдийн 47 тооны бод, 101 тооны бог нийт 148 тооны малыг зохион байгуулалттайгаар тээврийн хэрэгсэл ашиглан хулгайлан нядалж Сонгинохайрхан дүүргийн 32 дугаар хороонд байрлах “Эмээлт” зах, Чингэлтэй дүүргийн 19 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт байрлах “Хүчит шонхор” худалдааны төвд мал махны ченж ажилтай “Ж”, “У”, Дархан-Уул аймагт мал, махны ченж ажилтай “Б” нарт худалдан борлуулж, Баянзүрх дүүргийн малын эмч “М”-ээс гарал үүслийн цахим гэрчилгээг гаргуулж авч иргэдэд 86.100.000 төгрөгийн хохирол учруулсныг тогтоон хэргийг шүүхэд шилжүүлээд байна.

Мөн яллагдагч “Э”, “А”, “Б”, “Б” нар нь зохион байгуулалттайгаар Төв аймгийн Баянхангай, Лүн, Заамар, Цээл, Эрдэнэсант, Эрдэнэ, Баян, Баян-Өнжүүл, Угтаалцайдам сумдын нутгаас 2022 оноос хойш 21 удаагийн үйлдлээр иргэдийн 79 тооны бод малыг зохион байгуулалттайгаар тээврийн хэрэгсэл ашиглан хулгайлж Сонгинохайрхан дүүргийн “Эмээлт” зах, Налайх дүүргийн “Ундарга Хайрхан” зах, Чингэлтэй дүүргийн “Хүчит шонхор” худалдааны төвд мал, махны ченж ажилтай “Б”, “Д”. “А” нарт худалдан борлуулж, иргэдэд 104.5 сая төгрөгийн хохирол учруулсан болохыг тогтоож Мөрдөн байцаалтын шатанд шалгагдаж байна.

Энэхүү 2 бүлэг этгээдийн үйл ажиллагаанд дүн шинжилгээ хийхэд цахим гарал үүслийн гэрчилгээгүй зах зээлд хулгайлах гэмт хэргийн замаар авчирч байгаа мал махыг худалдан борлуулах асуудал хязгаарлагдсан байна. Харин малын эмч нарыг хуурч мэхлэх, өөр малын зураг үзүүлэх, бусдын нэр дээр гарал үүсэл гаргуулж авах, нэг удаагийн гарал үүслийн бичгээр хэд хэдэн газарт 2-5 удаа хулгайн мал, махаа худалдан борлуулж байгаа нь тогтоогдсон. Харин цахим гарал үүслийн гэрчилгээнд хяналт тавьж буй олон нийтийн цагдаа нарт хулгайн малын бодит зураг, мэдээлэл сан бол үлдэж байгаа нь бүлэг этгээдүүдийн гэмт үйлдэл тус бүрийг илрүүлэх, нотлох баримт бүрдүүлэхэд бодит үр дүнгээ өгч байна.

Дүгнэлт

1. Матрицын аргыг гэмт хэрэг илрүүлэх ажилд нэвтрүүлсэнээр эзэн холбогдогч нь тогтоогдоогүй мал хулгайлах гэмт хэргийг нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд хэрэгжүүлж болохоор байна.

2. Гэмт хэрэг илрүүлэх ажиллагаанд матрицын аргыг ашиглах арга зүйн талаар сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөө боловсруулж, цагдаагийн байгууллагын гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдад сургалт орох, энэ аргыг эзэмшүүлэх;

Ашигласан материал

1. Матрицын түүх History of a Matrix -youtube.com Babarinsa Olayiwola, Oct 11, 2021
5. www.guide.police.gov/-/file/ Статистик тайлан 2022 он мэдээ